Születésnapi köszönő

Élesen megragadt bennem egy kép a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színházból. Olyan kép, amiből tisztelni tanultam. Lefestem:

1992-ben mutatta be a színház Ivo Krobot rendezésében a Cseresznyéskertet. Volt szerencsénk többeknek, újságíróknak, kritikusoknak (alighanem a színház segítségével) a bemutatóra Nyíregyházára utazni. Meglehet, kicsit késve érkeztünk, mindenesetre a kedves vendéglátók sietve hajtottak át bennünket a nézőtérre, mégpedig valahol hátul, keresztbe – a legutóbbi átépítés előtt mintha még lett volna egy fedetlen belső udvar. Úgy alakult, hogy a színpad mögött vezetett az utunk, ahol már ott álltak a szereplők, a kezdésre várva. Sorakoztak jelmezben, némán, Molnár Erikától kezdve Bodor Böbén, Gados Bélán, Ternyák Zoltánon, Megyeri Zoltánon át Tóth Totya Károlyig, Horváth László Attiláig, Pregitzer Fruzsináig és tovább. Megdöbbentő volt ez a találkozás, elszégyelltem magam, hogy keresztülcsörtetünk rajtuk, amikor ők perceken belül színpadra lépnek. Kerültek bennünket a tekintetükkel, másra koncentráltak. Tulajdonképpen lehet, hogy észre sem vették az átvonuló csapatot. Mi azonban láthattuk rajtuk a készenlétet, az ajzottságot, az alázatot.

A színpad iránti tisztelet, a kikezdhetetlen szakmaiság elválaszthatatlan a nyíregyházi színház társulatától, mindig is ez volt a személyes néző, kritikusi és közreműködői tapasztalatom. Ugyanis a színház történetének 35 évéből háromban – 1993 és 1996 között – része lehettem a társulatnak, dramaturgi munkakörben, Verebes István igazgatásának első ciklusában. Az a három év volt az én szakmai tanulmányutam, amikor a kritikusi pennát valamelyest szögre akasztva megismerhettem egy színházat a legbelülebb belülről. A három év nagy tanulságai közül az első

számú az, hogy minden produkcióban – még abban is, ami nem sikerül jól – rengeteg munka fekszik.

„A színház tagja csak az lehet, vagy csak az maradhat, aki a színház céljait, feladatait ismeri, vállalja, és odaadó, becsületes munkájával és magatartásával szolgálja" – szögezte le a Móricz Zsigmond Színház alapítólevele, amelyet 1980. augusztus 28-án közfelkiáltással fogadtak el a társulat alapító tagjai. Az igazgató Bozóky István, a művészeti vezető Fehér György és 39 színész, köztük mindenekelőtt Bárány Frigyes, aztán többek között Barbinek Péter, Fekete Györgyi, Máthé Eta, Szabó Tünde, Szigeti András. Az Alpár Ignác tervezte színházépület – zömmel közadakozásból épült annak idején – majd' száz éve várta már, hogy berendezkedjen benne egy színtársulat. A két évig tartó rekonstrukció után a kívül-belül megújult színházban művelődési miniszterhelyettes mondta az avatóbeszédet 1981. október 17-én, majd felment a függöny, és a Csongor és Tünde premierje koronázta a színháztörténeti eseményt, a Móricz Zsigmond Színház születését. Az első Móricz-bemutatóra sem kellett sokat várni: decemberben került színre az Úri muri, Bárány Frigyes Szakhmáry Zoltánjával a főszerepben.

A kezdeti évek – szezononként nyolc bemutatóval – a társulat összeszokásának, a biztonságos működés megteremtésének időszaka volt. „A színház immár kétéves tevékenysége kedvezően hatott a tájegység szellemi életére" – írta a Napjaink 1983-ban. Azután nyugdíjba ment az alapító Bozóky István (akinek emlékét ma domborműves tábla őrzi az épület falán), s művészeti vezetője, Léner Péter követte őt az igazgatói poszton. Léner hét esztendejében vált a színház jól jegyzetté, szakmailag elismertté. Jött egy csapat fiatal a színművészeti főiskoláról, ez idő alatt rendezett itt először Ivo Krobot – az 1987-es Őfelsége pincére voltam még Avignonba is eljutott –, Gaál Erzsire és Zsótér Sándorra csodálkozhatott rá társulat, publikum és a színházba csábított nyíregyházi főiskolások,

miközben visszatérő vendég volt a színpadon Mensáros László is. Alakult, épült a színház, s a város közönsége is vele együtt formálódott és vált ragaszkodóvá. Immár „értőbben tapsolnak a nézők a színvonalas előadásoknak" – amint azt 1984-ben a Kelet-Magyarország egyik hétvégi melléklete megállapította. 1988-ban az Országos Színházi Találkozón a nyíregyháziak nyerték el az évad legjobb társulatának járó fődíjat.

A folyamatosságot is jelentette, hogy a Léner Péter direkcióját követő érában Csikos Sándor színész és Schlanger András színész (majd rendező) vezette a társulatot, akik 1984 óta voltak tagjai a színháznak, ugyanazon év óta, amikor Mester Edit, Varjú Olga, Mátrai Tamás, Juhász György is érkezett, s amikor elkészült a színészház. „Az én feladatom az volt, és azt hiszem, ezt teljesítettem – nyilatkozta három évvel később a Magyar Nemzetnek Csikos Sándor leköszönő igazgató –, hogy a színházat átvezessem abba a korba, amiről senki nem tudja, milyen lesz." És jött Verebes István időszaka, akinek hat évét a város szeretete, az erősödő művészszínházi értékek és a szakmai sikerek egyaránt jellemezték. Innen indult el, ívelt fel többek között Bagossy László, Mohácsi János, Szász János rendezői pályája, ekkor kezdett országosan elismert színésszé válni Gazsó György, Csoma Judit vagy a korán elhunyt Kerekes László.

A leghosszabb igazgatói korszak, több mint másfél évtized Tasnádi Csabához kötődik, aki folytatta egyrészt a fiatal, tehetséges rendezők felfedezését és foglalkoztatását – Forgács Pétert, Koltai M. Gábort említhetjük, Bodó Viktor nyíregyházi munkássága pedig külön, elmélyült fejezet tárgya lehetne –, másrészt mindig teret biztosított az új, kortárs magyar drámáknak. Nem utolsó sorban pedig 2002-ben kitalálta a VIDOR fesztivált, amely kétségkívül ott szerepel az elmúlt 20 év legjobb kulturális találmányai között.

A nyíregyházi színházvezetők egybekapcsolódó láncában Tasnádi Csaba után ismét Schlanger András következett, aki csak rövid ideig állt

az intézmény élén, és nem ismerjük elküldésének okát. Most ideiglenes helyzet van. Várjuk, reméljük, hogy a színház szakmailag újra megnyugtatóan révbe érjen.

Amikor Nyíregyházára megyek színházat nézni, kicsit mintha hazamennék. Régről ismerek ott takarítót, fővilágosítót, sofőrt, díszletezőt, ügyelőt, kelléktárvezetőt, főzenészt, rendezőasszisztenst és persze színészeket, régieket és újakat. Hátulról most is úgy lehet a legegyszerűbben megközelíteni a nézőteret, ha az ember átslisszol a színpad mellett, az oldalszínpadon. De én soha nem arra megyek, mindig kerülök az utca felé. A színpadot, még ha csak oldal is, meghagyom azoknak, akiket illet, akiktől – nagy szó, de nem félek használni: – szent. Isten éltesse soká a 35 éves Móricz Zsigmond Színházat, minden dolgozóját, minden porcikáját!

Stuber Andrea